

М.О. Храпицька,
студ. III курсу, спеціальність “Право”,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Науковий керівник: д.ю.н., доцент кафедри
кримінального права, кримінального процесу
та криміналістики О.М. Миколенко

ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ ПРОКУРОРА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ НА ПІДСТАВІ УГОД ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ

На шляху до втілення міжнародних стандартів правосуддя в національній правовій системі Україна мала вирішити низку проблем, що стосувалися, перш за все, забезпечення права кожної особи на справедливий суд, пришвидшення кримінального провадження без погіршення його якості, а також переходу до нової для держави концепції судочинства, що полягала вже не виключно в покаранні винної особи, а й в отриманні нею реального шансу на виправлення. Це було провідною ідеєю при введенні в дію Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) в 2012 р. і залишається такою зараз при реформуванні кримінальної юстиції та судової системи загалом. Одним з інститутів, який покликаний забезпечити реалізацію цих стандартів, став інститут угод.

КПК України передбачає два види угод в кримінальному провадженні – угоду про примирення та угоду про визнання винуватості [1]. Детальніше розглянемо участь прокурора в укладанні угод про визнання винуватості.

Так, угода про визнання винуватості укладається між підозрюваним чи обвинуваченим та прокурором [1]. Закон надає право обом сторонам ініціювати укладення такої угоди. Проте, хоча укладення угоди визнається правом, а не обов’язком сторін, наказами Генеральної прокуратури України (далі – ГПУ) вказується на необхідність прокурорам за наявності підстав ініціювати під час судового провадження укладення угоди про визнання винуватості [2].

Укладення угоди про визнання винуватості умовно проходить декілька етапів, на кожному з яких прокурор відіграє важливу роль:

- ініціювання укладення угоди;

- складання проекту угоди та ознайомлення сторін з ним;
- підписання угоди сторонами.

Укладення угоди може бути ініційоване як на стадії досудового розслідування після повідомлення особі про підозру, так і безпосередньо в судовому провадженні. КПК України не визначає, у якій формі повинно відбуватися ініціювання укладення угоди, проте відповідно до Методичних рекомендацій, розроблених ГПУ, ініціативу щодо укладення угоди про визнання винуватості прокурор може висловити під час допиту підозрюваного (обвинуваченого), зафіксувавши відповідну пропозицію у протоколі слідчої дії. Якщо ініціатором укладення угоди є підозрюваний (обвинувачений), він може звернутися з таким клопотанням безпосередньо до прокурора, або висловити таку ініціативу під час допиту, що також має бути зафіксовано в протоколі слідчої дії [3].

Головними умовами угоди, щодо яких сторони мають дійти згоди, є вид та розмір покарання, умови його призначення та порядку відбування; погодження із обмеженням процесуальних прав щодо оскарження вироку на підставі угоди, наслідки невиконання угоди та ін. Домовленості можуть стосуватися також взяття підозрюваним зобов'язань щодо співпраці з органами досудового розслідування у розкритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою, викритті співучасників тощо.

Разом з тим, свобода волевиявлення сторін угоди не є безмежною. Закон обмежує сферу застосування угод про визнання винуватості, надавши вичерпний перелік кримінальних правопорушень, щодо яких така угода може бути укладена. Зокрема, вона не може бути укладена щодо особливо тяжких злочинів, за винятком окремих особливо тяжких злочинів за умови викриття підозрюваним чи обвинуваченим іншої особи у вчиненні таких злочинів, якщо така інформація буде підтверджена доказами [1].

Отже, цей етап укладання угоди передбачає активні дії прокурора та взаємодію з підозрюваним (обвинуваченим). Він має встановити всі передбачені законом обставини задля того, щоб угода в подальшому не була визнана як така, що не відповідає вимогам закону. Угода про визнання винуватості також попередньо узгоджується з керівником органу прокуратури [2].

Останнім необхідним етапом укладення угоди є її підписання сторонами, але для того, щоб угоду можна було почати виконувати, вона має бути затверджена судом. З цією метою прокурор складає обвинувальний акт та разом з угодою надсилає його до суду. Якщо угоди було досягнуто під час судового провадження, прокурор одразу пові-

домляє про це суд, який зупиняє проведення процесуальних дій і переходить до розгляду угоди. Якщо суд переконаний, що вона може бути затверджена, він ухвалює вирок, яким затверджує угоду і призначає узгоджену сторонами міру покарання. Проте суд може відмовити у затвердженні угоди. В такому випадку прокурор, як і обвинувачений, не може повторно звернутися з такою угодою в тому ж провадженні [1].

Слід зазначити, що спеціальним наслідком укладення угоди про визнання винуватості для прокурора, підозрюваного чи обвинуваченого є обмеження їх права на оскарження вироку за певними виключеннями [1].

Заключний етап діяльності прокурора у кримінальному провадженні на підставі угод пов'язаний із здійсненням нагляду за виконанням умов затвердженої судом угоди та можливістю звернення до суду з клопотанням про скасування вироку у разі невиконання угоди [4, с. 445]. Крім того, у разі встановлення факту умисного невиконання угоди прокурор вирішує питання про притягнення особи до кримінальної відповідальності за ст. 389-1 КК (Умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості).

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що участь прокурора в кримінальному провадженні на підставі угоди про визнання винуватості являє собою особливу форму його процесуальної діяльності, в межах якої він наділений специфічними правами та обов'язками. Деякі аспекти укладення таких угод, зокрема, порядок ініціації та проведення переговорів щодо змісту угод, здійснення нагляду за виконанням умов угоди потребують додаткової законодавчої регламентації, оскільки прогалини в цих питаннях можуть призводити до порушення прав як однієї, так і іншої сторони угоди. Разом з тим, інститут угод значно розширює процесуальні можливості сторін та дозволяє знайти компроміс між публічним інтересом держави та приватними інтересами сторін, а тому має і надалі розвиватися та активно застосовуватися в кримінальному провадженні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. Дата оновлення: 11.01.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 13.03.2019).
2. Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні : наказ Генерального прокурора України від 19.12.2012 № 4гн. Дата оновлення: 26.07.2013. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v_004900-12 (дата звернення: 13.03.2019).

3. Збірник методичних документів з питань запровадження Кримінального процесуального кодексу України. Частина друга // Генеральна прокуратура України, управління організаційного забезпечення, відділ організації науково-методичної роботи. Київ. 2015. 1002 с.
4. Тюрін Г.Є. Порядок діяльності прокурора у кримінальному провадженні на підставі угод. *Форум права*. 2014. №2. С. 442–447.